

A hatásvizsgálat módszertana

1. A tervezett vagy megváltozott adatkezelés leírása:

A tervezett/megváltozott adatkezelés folyamatának leírása, melyben bemutatásra kerülnek az alábbiak:

- adatkezelés jellege, hatóköre, körülményei;
- a személyes adatok, a címzettek, valamint a személyes adatok tárolási időtartamának meghatározása;
- funkcionális leírás az adatkezelési műveletről;
- módszeres leírás az adatfeldolgozásról, az adatkezelés céljainak ismertetésére, beleértve adott esetben az adatkezelő által érvényesíteni kívánt jogos érdeket;
- jogalap meghatározása;
- a személyes adatokhoz használt eszközök (hardverek, szoftverek, hálózatok, személyek, papírok vagy papíralapú továbbítási csatornák) megnevezése;
- a kockázatok kezelését célzó intézkedések bemutatására, ideértve a személyes adatok védelmét és az e rendelettel való összhang igazolását szolgáló, az érintettek és más személyek jogait és jogos érdekeit figyelembe vevő garanciákat, biztonsági intézkedéseket és mechanizmusokat;
- az adatkezelésre vonatkozó, rendelkezésre álló igazgatási rendszerterv, vagy folyamatleírás bemutatása;
- hatásvizsgálatra vonatkozó szerep- és felelősségi körök meghatározása.

2. Az adatkezelési műveletek szükségességi és arányossági vizsgálata:

- meghatározottak, kifejezettek és jogosak-e a cél(ok) [célhoz kötöttség elve – GDPR rendelet 5. cikk (1) bekezdés b) pontja];
- az adatkezelés jogszerűsége (GDPR rendelet 6. cikk);

- a kezelni kívánt adatok megfelelőek, relevánsak, és csak a szükséges adatokra korlátozódnak [adattakarékosság elve – GDPR rendelet 5. cikk (1) bekezdés c) pontja];
 - korlátozott tárolási időtartam [korlátozott tárolhatóság elve – GDPR rendelet 5. cikk (1) bekezdés e) pontja].
3. Meglévő vagy tervezett intézkedések: az adatkezeléssel összefüggő, a hatásvizsgálat elvégzésekor meglévő intézkedések felsorolása pl. jogosultság kezelés.
4. A jogokat és szabadságokat érintő kockázatok vizsgálata:

A kérdőívek kitöltése, valamint az érintettekkel történő esetleges konzultáció után a hatásvizsgálatot lefolytató szerv az adatkezelés minden releváns részelemének ismeretében elvégzi a kockázatkezelést, amelynek elemei az alábbiak:

- 1) a lehetséges kockázati tényezők azonosítása,
- 2) a kockázati tényezők értékelése,
- 3) a kockázati tényezők csökkentésére, megszüntetésére irányuló javaslatok megfogalmazása.

A kockázati tényezők azonosításában nagy szerepe van továbbá az érintettekkel való konzultációnak. A Rendelet az érintettekkel való konzultációt nem szükségszerűen írja elő. Az adatkezelő „adott esetben” kéri ki az érintettek illetve képviselőik véleményét. Ha az adatkezelő végleges döntése eltér az érintettek véleményétől, akkor dokumentumokkal alá kell támasztania annak végrehajtásának vagy elvetésének okait. Az adatkezelőnek dokumentumokkal kell indokolnia azt is, hogy miért nem kéri ki az érintettek véleményét, amennyiben úgy dönt, hogy erre nincs szükség.

4.1. Konzultáció az érintett szereplőkkel

Azonosítani kell az érintett szereplők lehetséges körét, majd megfelelő mértékben tájékoztatni kell őket az eljárásról. A tájékoztatás célja – a visszajelzések útján – a negatív hatások csökkentése, illetve a figyelem felhívása a jogorvoslati lehetőségeire. A tájékoztatás során ki kell térni az eljárás menetére, idejére, várt eredményére. Az esetleges konzultációt már a tervezési/fejlesztési szakaszban célszerű elvégezni, hogy az érintettek észrevételeit, ajánlásait esetlegesen implementálni lehessen, jelentős többletköltség nélkül. Az érintetti kör nincs korlátozva – a projekt tárgyát tekintve érintett lehet állami és civil szervezet, támogató, szolgáltató, fejlesztő és az adatkezelés adatalanyai egyaránt.

Az érintettek hatásvizsgálatba való bevonásának lehetőségei:

- az egyes érintett kategóriák meghatározása és párbeszéd folytatása az egyes kategóriák képviselőivel;

- konzultációs eljárások biztosítása, hogy az érintetteknek lehetőségük legyen álláspontjaik kifejtésére;
- a tervezet érintettek számára történő hozzáférhetővé tétele.

A konzultáció formája többféle lehet: interjú, közvélemény-kutatás, meghallgatás, workshop, online konzultáció.

A tervezett adatkezelés negatív hatásainak csökkentése vagy kiküszöbölése érdekében célszerű a visszajelzéseket dokumentálni és az adatkezelés megvalósítása során figyelembe venni.

4.2. A lehetséges kockázatok csoportjai

- Személyeket érintő kockázatok:
 - az adatok nem megfelelő nyilvánosságra hozatala növeli annak esélyét, hogy olyan adatokat is megosztanak, amelyeket jogszerűen nem lehetne;
 - az adatkezelés célja megváltozhat, így az idő múlásával a tárolt adatokat másra használják fel az érintett tudta nélkül;
 - adatbázisok összefésülése, amelynek köszönhetően olyan felhasználói profilok hozhatók létre, amelyekből új információk nyerhetők ki;
 - azonosítók összekapcsolása, amely meggátolja az anonim felhasználást.
- Szervezeteket érintő kockázatok:
 - adatvédelmi hatóság álláspontjába vagy olyan jogszabályi előírásba való ütközés, amelynek következményként
 - bírság vagy más szankciók is kiszabhatók;
 - olyan problémák felmerülése, amelyekre csupán a projekt elindítását követően derül fény, és a kijavításuk rendkívül költségigényes;
 - az adatminimalizálás elvébe ütköző felesleges, készletező, esetleg többszöri adatgyűjtés, amely így csökkentheti a projekt hatékonyságát;
 - a bizonytalan és nem megfelelő adatkezelés a társadalomban bizalomvesztést eredményezhet, amely bevételcsökkenés formájában jelenhet meg;
 - adatvesztés, amely az érintettek számára kárt okoz, valamint az érintettek részéről kártérítési igényt generál.
- Jogi szabályozásnak való megfelelés vizsgálata:

- az adatkezelés nem felel meg a tagállami hatóság állásfoglalásaiban foglaltaknak;
- az ágazat-specifikus előírásoknak vagy
- az alkotmányjogi előírásoknak.

4.3. Az adatvédelmi kockázatok rangsorolása

Az elemzés az 1. függelékben szereplő kérdéssor alapján azonosított kockázatok, és az érintett konzultáció értékelésével folytatódik. A magánszférára gyakorolt hatásuk mértéke alapján megkülönböztethető:

- alacsony (esély van a kockázat megjelenésére, de vannak enyhítő körülmények);
- közepes (valószínű, hogy megjelenik a kockázat, ha nem történik korrekció);
- magas (megjelenik a kockázat, ha nem történik korrekció) szintű kockázat.

Egy kockázat mértékét négy tényező befolyásolja:

A személyes adatkezelés alapját képező elektronikus információs rendszer kritikussága: nem kritikus=1 kritikus=2.

Az adatkezelés hatóköréhez tartozó adatokhoz képest (pl. az adott népesség aránya) az adatkezelés

1. kis számú =1,
2. közepes =2,
3. nagy számú =3

érintett adatkezelését valósítja meg.

A kockázat elhárításának ügyviteli sürgőssége: a bejelentő nem ítéli sürgősnek=1, a bejelentő sürgősnek ítéli=2.

Az adatkezelés fontossága (súlya) a szervezet szempontjából: kritikus=3, nem kritikus=1.

A kockázati szint számértékét a tényezők összege adja.

Ha az adott eseménynél egy tényező nem értékelhető, akkor a legkisebb számértéket kell használni.

A tényezők alapján három kockázati szint használható:

Magas = 8 vagy több

Közepes = 5–7

Alacsony = 4

4.4. A „valószínűsíthetően magas kockázattal járó” adatkezelési műveletek megállapítása

Értékelési szempontok:

- Értékelés vagy pontozás: ideértve a profilalkotást és az előrejelzést is, különösen „az érintett munkahelyi teljesítményére, gazdasági helyzetére, egészségi állapotára, személyes preferenciáira vagy érdeklődési körökre, megbízhatóságra vagy viselkedésre, tartózkodási helyére vagy mozgására vonatkozó jellemzők” alapján [GDPR rendelet (71) és (91) preambulum bekezdés]. Erre példaként említhető a pénzügyi vállalkozás, amely hitelreferencia-, pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni vagy csalásellenes adatbázist használ ügyfelei szűrésére, vagy a biotechnológiai vállalat, amely közvetlenül a fogyasztóknak kínál genetikai vizsgálatokat, hogy értékelje, és előre jelezze a betegségek kockázatát és az egészségügyi kockázatokat, vagy a vállalkozás, amely viselkedési vagy üzletszerzési profilokat készít a honlapjának használata vagy böngészése alapján.
- Joghatással vagy hasonló jelentős hatással járó automatizált döntéshozatal: adatkezelés, amelynek célja a „természetes személy tekintetében joghatással bíró” vagy „a természetes személyt hasonlóképpen jelentős mértékben érintő” döntések meghozatala [GDPR rendelet 35. cikk (3) bekezdés a) pontja]. Az adatkezelés adott esetben például egyének kirekesztését vagy hátrányos megkülönböztetését eredményezheti. Az egyénekre nézve csekély vagy semmilyen hatással nem járó adatkezelés nem felel meg ennek a konkrét szempontnak. Az itt említett fogalmakról további felvilágosítást nyújt majd a 29. cikk szerinti adatvédelmi munkacsoport soron következő, profilalkotásról szóló iránymutatása.
- Módszeres megfigyelés: érintettek megfigyelése, nyomon követése vagy ellenőrzése céljából végzett adatkezelés, többek között a hálózatokon keresztüli adatgyűjtés vagy a „nyilvános helyek nagymértékű, módszeres megfigyelése” [GDPR rendelet 35. cikk (3) bekezdés c) pontja]. Az ilyen jellegű megfigyelés azért tartozik a figyelembe veendő szempontok közé, mivel a személyes adatok gyűjtése olyan körülmények között folyhat, ahol előfordulhat, hogy az érintettek nem tudják, ki gyűjti és hogyan használja fel adataikat. Ezen kívül az egyéneknek talán nincs lehetőségük elkerülni, hogy közterületeken (vagy nyilvános helyeken) érintetté váljanak ilyen adatkezelésben.
- Különleges adatok vagy fokozottan személyes jellegű adatok: ide tartoznak a személyes adatok 9. cikkben meghatározott különleges kategóriái (például az egyének politikai véleményére vonatkozó adatok), valamint a 10. cikkben meghatározott, büntetőjogi felelősség megállapítására vonatkozó határozatokra és a bűncselekményekre vonatkozó személyes adatok. Példaként említhető az általános kórház, amely nyilvántartást vezet a betegek kórtörténetéről, vagy a magánnyomozó, aki megőrzi az elkövetők adatait. Az

általános adatvédelmi rendelet e rendelkezésein túlmenően bizonyos adatkategóriák tekinthetők úgy, hogy fokozzák az egyének jogait és szabadságait érintő lehetséges kockázatokat. Ezek a személyes adatok (a fogalom általánosan ismert jelentését tekintve) különlegesnek minősülhetnek, mivel otthoni vagy magánjellegű tevékenységekhez kapcsolódnak (például elektronikus hírközlési tevékenységekhez, amelyek bizalmassága védendő), kihatnak valamely alapvető jog gyakorlására (például helymeghatározó adatok, amelyek gyűjtése megkérdőjelezi a mozgás szabadságát), vagy az őket érintő jogsértések egyértelműen súlyos hatást gyakorolnak az érintett mindennapi életére (például pénzügyi adatok, amelyek csalásra használhatók). E tekintetben lényeges lehet, hogy az érintett vagy valamely harmadik személy már nyilvánosan hozzáférhetővé tette-e az adatokat. A személyes adatok nyilvános hozzáférhetősége az értékelés során egyik tényezőként figyelembe vehető, ha az adatok bizonyos célú további felhasználására lehet számítani. Ez a szempont olyan adatokra is vonatkozhat, mint például a személyes iratok, e-mailek, naplók, jegyzetelési funkcióval rendelkező e-olvasókból származó jegyzetek, valamint az életnaplózó alkalmazásokban tárolt, rendkívül személyes jellegű adatok.

- Nagy számban kezelt adatok: az általános adatvédelmi rendelet nem határozza meg, mi értendő nagy szám alatt, jóllehet a (91) preambulumban bekezdés nyújt némi iránymutatást. Mindenesetre a 29. cikk szerinti adatvédelmi munkacsoport ajánlása szerint különösen az alábbi tényezőket kell figyelembe venni annak megállapításakor, hogy az adatkezelés nagy számban történik-e:
 - a. az érintettek száma konkrét számadatként vagy a lakosság arányában;
 - b. a kezelt adatok mennyisége vagy adatfajták köre;
 - c. az adatkezelési tevékenység időtartama vagy állandó jellege;
 - d. az adatkezelési tevékenység földrajzi kiterjedése.

Adatkészletek egymással való megfeleltetése vagy összevonása például két vagy több, különböző célokból, illetve eltérő adatkezelők által végzett adatkezelési műveletből származó adatokkal, az érintett észszerű elvárásait meghaladó módon.

- Adatkészletek egymással való megfeleltetése vagy összevonása
- Kiszolgáltatott helyzetben lévő érintettekkel kapcsolatos adatok (75. preambulumban bekezdés): az ilyen jellegű adatok kezelése azért tartozik a figyelembe veendő szempontok közé, mivel nincs hatalmi egyensúly az érintettek és az adatkezelő között, ami azt jelenti, hogy az egyének adott esetben nem tudják adataik kezelését könnyen engedélyezni vagy ellenezni, illetve nem tudják a jogukat gyakorolni. A kiszolgáltatott helyzetben lévő érintettek közé sorolhatók a gyermekek (ők úgy tekintendők, mint akik nem tudják tudatosan és átgondoltan ellenezni vagy engedélyezni adataik kezelését), a munkavállalók, a lakosság különleges védelmet igénylő, kiszolgáltatottabb helyzetben lévő rétegei (mentális betegségben szenvedők,

menedékkérők vagy az idősek, betegek stb.), valamint az egyének minden olyan esetben, amikor az érintett és az adatkezelő közötti kapcsolatban egyenlőtlen helyzet alakul ki.

- Új technológiai vagy szervezési megoldások innovatív használata vagy alkalmazása: például az ujjlenyomat- és az arcfelismerés együttes használata a hatékonyabb beléptetés érdekében stb. Az általános adatvédelmi rendelet egyértelműen megfogalmazza [a 35. cikk (1) bekezdése, valamint a (89) és a (91) preambulum bekezdés], hogy „a technológia elismert állásának megfelelő” módon meghatározott új technológia [(91) preambulum bekezdés] használata szükségessé teheti az adatvédelmi hatásvizsgálat elvégzését. Ennek oka, hogy az ilyen technológiák használatához újfajta adatgyűjtési és -felhasználási formák kapcsolódhatnak, ami magas kockázattal járhat az egyének jogaira és szabadságaira nézve. Az új technológiák bevezetésének személyes és társadalmi következményei tehát beláthatatlanok lehetnek. Az adatvédelmi hatásvizsgálat révén az adatkezelő megismerheti és orvosolhatja az ilyen jellegű kockázatokat. Például bizonyos, a „dolgok internetét” használó alkalmazások jelentős hatást gyakorolhatnak az egyének mindennapi életére és magánéletére, ezért szükségessé teszik az adatvédelmi hatásvizsgálat elvégzését.
- Azok az esetek, amikor az adatkezelés önmagában véve „megakadályozza, hogy az érintettek a jogukat gyakorolják vagy szolgáltatásokat vegyenek igénybe vagy szerződést érvényesítsenek” [22. cikk és (91) preambulum bekezdés]. Ide tartoznak az érintettek számára szolgáltatás igénybevételének vagy szerződéskötésnek a lehetővé tételére, módosítására vagy elutasítására irányuló adatkezelési műveletek. Erre példa, ha egy bank hitelreferencia-adatbázis alapján szűri ügyfeleit, hogy eldöntse, kínál-e nekik hitelt.

Az esetek többségében az adatkezelő tekintheti úgy, hogy két szempontnak megfelelő adatkezelés esetében szükség van adatvédelmi hatásvizsgálatra.

4.5. A hatásvizsgálat mellőzésének esetei:

- ha az adatkezelés valószínűsíthetően nem jár „magas kockázattal [...] a természetes személyek jogaira és szabadságaira nézve” [a 35. cikk (1) bekezdése];
- ha az adatkezelés a jellegét, hatókörét, körülményét és céljait tekintve nagyon hasonlít olyan adatkezelésre, amelyről már készült adatvédelmi hatásvizsgálat. Ilyen esetekben felhasználhatók a hasonló adatkezelés adatvédelmi hatásvizsgálatának eredményei [a 35. cikk (1) bekezdése];
- ha az adatkezelési műveleteket felügyeleti hatóság meghatározott, azóta változatlan feltételek mellett 2018. május előtt ellenőrizte (lásd a III. fejezet C. szakaszát);
- ha a 6. cikk (1) bekezdésének c) vagy e) pontja szerinti adatkezelési művelet jogalappal rendelkezik az uniós vagy tagállami jogban, a jog szabályozza az adott adatkezelési műveletet, és az említett jogalap megállapítása során már

készült adatvédelmi hatásvizsgálat [a 35. cikk (10) preambulum bekezdése], kivéve, ha a tagállam kimondta, hogy az adatkezelési műveletet megelőzően hatásvizsgálatot szükséges végezni;

- ha az adatkezelés szerepel azoknak az adatkezelési műveleteknek a (felügyeleti hatóság által összeállított) nem kötelező jegyzékében, amelyekre vonatkozóan nem kell adatvédelmi hatásvizsgálatot végezni.

5. A kockázatok kezelésére irányuló intézkedések:

Az azonosított kockázati tényezők kategorizálása után a következő lépés a kockázatok csökkentő eljárások megfogalmazása, amelyek csökkentik vagy megszüntetik az adott kockázati tényezőt.

A kockázat kezelésére irányuló intézkedések bemutatása, ideértve a személyes adatok védelmét és a rendelettel való összhang igazolását szolgáló, az érintettek és más személyek jogait és jogos érdekeit figyelembe vevő garanciákat, biztonsági intézkedéseket és mechanizmusokat.

- Az adatbiztonság informatikai szempontú meghatározása.

6. Dokumentáció, azaz a kockázatelemzés összegzése, eredményének megállapítása:

Beszámoló elkészítése, a folyamat, a fennmaradó kockázatok leírása, gazdasági szempontú értékelése. Annak indoklással alátámasztott megállapítása, hogy szükséges-e az előzetes konzultáció.

7. Nyomon követés és felülvizsgálat:

Az adatkezelő szükség szerint, de legalább az adatkezelési műveletek által jelentett kockázat változása esetén ellenőrzést folytat le annak értékelése céljából, hogy a személyes adatok kezelése az adatvédelmi hatásvizsgálatnak megfelelően történik-e.

A kockázatok kezelésére hozott döntések rendszeres felülvizsgálatának a vezetési folyamat részévé kell válnia. Ezen túlmenően, az azonosítás – elemzés – értékelés – kezelésfolyamat (a kockázatok karaktereitől függő gyakoriságú) rendszeres ismétlése kritikus fontosságú az időbeli reagálás biztosítása miatt. A kockázatkezelési folyamatot magát, illetve eredményét (elemzés, döntéshozatal, ellenőrzés, kiegészítve a kontroll folyamatokkal) folyamatosan dokumentálni kell és gondoskodni kell a külső-belső érintettek megfelelő, rendszeres tájékoztatásáról is.